

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور

۵۴. مالیات بر واردات

چکیده

لازمه برقراری توازن و تعادل میان منابع و مصارف بودجه، وجود منابع قابل اتکا در بودجه است که ماحصل پیش‌بینی‌های واقع‌بینانه و صحیح از درآمدهای دولت است. یکی از منابع اصلی درآمدی دولت، مالیات بر واردات (حقوق ورودی) است که به‌عنوان یکی از اقلام مالیات‌های غیرمستقیم در ذیل درآمدهای عمومی کشور قرار می‌گیرد.

مالیات بر واردات پیش‌بینی شده در بند چهارم جدول ۵ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ که در ردیف ۱۱۰۴۰۰ قرار گرفته است برآوردی از میزان حقوق ورودی اخذ شده از کل واردات کالا در سال ۱۳۹۹ است. پیش‌بینی این رقم به ارقام دیگر مانند برآورد میزان واردات و نرخ حقوق ورودی در نظر گرفته شده برای سال آتی بستگی دارد. بنابراین برای بالا بردن دقت پیش‌بینی رقم مالیات بر واردات لازم است به نکات متعددی توجه شود که گزارش حاضر به این ملاحظات پرداخته است.

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال چهارم

شماره ثبت:

۶۸۷

شماره چاپ:

۱۷۱۲

تاریخ چاپ:

۱۳۹۸/۹/۱۸

۱. نگاهی به روند تحقق مالیات بر واردات در قوانین بودجه سال‌های گذشته

منظور از مالیات بر واردات در بودجه‌های سنواتی، کل حقوق ورودی ریالی دریافت شده از کالاهای وارداتی است که معمولاً شامل حقوق ورودی اخذ شده از خودروی سواری و سایر کالاها، همچنین حقوق ورودی دستگاه‌های اجرایی و نظایر آن است. سهم مالیات بر واردات از مالیات‌های غیرمستقیم (مجموع مالیات بر کالا و خدمات و مالیات بر واردات) در قوانین مصوب بودجه سال‌های ۱۳۹۵، ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به ترتیب ۳۲، ۳۰، ۳۷ و ۳۲ درصد بوده و در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ حدود ۱۸ درصد تعیین شده که این خود بیانگر نقش مهم مالیات بر واردات در مالیات‌های غیرمستقیم است. داشتن نگاه واقع‌بینانه و متناسب با عملکرد سال جاری و با توجه به شرایط و مقتضیات کشور منجر به افزایش درصد تحقق درآمد مالیات بر واردات می‌شود. کمالینکه بررسی سری زمانی عملکرد درآمد مالیات بر واردات در قوانین بودجه سنواتی طی سال‌های گذشته این ادعا را تأیید می‌کند.

معاونت پژوهش‌های

اقتصادی

دفتر: مطالعات اقتصادی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۶۸۶۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۱۰/۲۹

به‌عنوان نمونه همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود رشد ۵۱/۷ درصدی رقم مصوب مالیات بر واردات در قانون بودجه سال ۱۳۸۵ یا رشد ۵۲/۶ درصدی آن در قانون بودجه سال ۱۳۸۹ موجب شد که تنها ۶۹/۲۳ و ۷۶/۳۶ درصد از درآمد پیش‌بینی شده محقق گردد. از سوی دیگر افزایش ۷/۳۳ درصدی مالیات بر واردات در قانون بودجه سال ۱۳۹۳ و افزایش ۲/۶۷ درصدی در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ که متناسب با مقتضیات و شرایط کشور در لایحه بودجه در نظر گرفته شده بود، منجر به عملکرد ۱۲۲/۳ و ۱۳۰/۴ درصدی درآمد پیش‌بینی شده گردید.

جدول ۱. مقایسه رقم مصوب و عملکرد ردیف عمومی مالیات بر واردات

در سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۳۹۷ (میلیارد ریال)

سال	قانون بودجه ۱۳۹۰	قانون بودجه ۱۳۹۱	قانون بودجه ۱۳۹۲	قانون بودجه ۱۳۹۳	قانون بودجه ۱۳۹۴	قانون بودجه ۱۳۹۵	قانون بودجه ۱۳۹۶	قانون بودجه ۱۳۹۷
مصوب	۹۷,۹۳۱	۱۱۳,۳۵۹	۱۰۱,۶۲۴	۱۰۹,۰۷۴	۱۳۷,۳۰۰	۱۶۹,۳۰۰	۱۷۳,۸۲۵	۲۹۲,۱۰۰
عملکرد	۷۸,۹۳۰	۷۶,۴۰۳	۸۰,۳۹۸	۱۳۳,۴۲۶	۱۱۵,۵۴۲	۱۸۲,۹۳۹	۲۲۶,۷۱۵	۱۸۷,۳۷۳
نرخ رشد مصوب	-۳/۹۹	۱۵/۷۵	-۱۰/۳۵	۷/۳۳	۲۵/۸۸	۲۳/۳۱	۲/۶۷	۶۸/۰۴
نرخ رشد عملکرد	۱/۳۴	-۳/۲۰	۵/۲۳	۶۵/۹۵	-۱۳/۴۰	۵۸/۳۳	۲۳/۹۳	-۱۷/۳۵
نرخ رشد مصوب نسبت به عملکرد سال گذشته	۲۵/۷۴	۴۳/۶۲	۳۳/۰۱	۳۵/۶۶	۲/۹	۴۶/۵۳	-۴/۹۸	۲۸/۸۴
درصد تحقق (نسبت عملکرد به مصوب)	۸۰/۶۰	۶۷/۴۰	۷۹/۱۱	۱۲۲/۳	۸۴/۱۵	۱۰۸/۰۵	۱۳۰/۴	۶۴/۱۵

مأخذ: محاسبات محقق و گزارش‌های عملکرد مالی دولت طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۷، وزارت امور اقتصادی و دارایی.

نکته: رقم مصوب مالیات بر واردات درج شده در این جدول تنها شامل درآمد عمومی است و درآمدهای اختصاصی نظیر یک درصد عوارض بر واردات هلال‌احمر را شامل نمی‌شود.

۲. تخمین میزان مالیات بر واردات وصولی در پایان سال ۱۳۹۸

روش اول - یکی از روش‌های تخمین و پیش‌بینی مالیات بر واردات در ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۸، مقایسه عملکرد هفت‌ماهه سال ۱۳۹۷ با ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۷ و تسری روند آن به عملکرد هفت‌ماهه سال ۱۳۹۸ است. در این روش، روند افزایش مالیات وصولی در ماه‌های پایانی سال، ناشی از افزایش تقاضا برای واردات و وصول ضمانتنامه‌های گمرکی نیز در پیش‌بینی در نظر گرفته می‌شود.

جدول ۲. پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۸ ردیف مالیات بر واردات

براساس روند تحقق درآمدهای سال ۱۳۹۷ و هفت‌ماهه سال ۱۳۹۸ (میلیارد ریال)

سال	سال ۱۳۹۷ (۷ ماهه)	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸ (۷ ماهه)	پیش‌بینی بودجه سال ۱۳۹۸ (۱۲ ماهه)
مصوب قانون	۱۷۰,۳۹۲	۲۹۲,۱۰۰	۱۸۹,۶۷۱	۳۲۵,۱۵۰
عملکرد	۸۴,۰۳۸	۱۸۷,۳۷۳	۷۹,۴۷۲	*۱۷۷,۱۹۳
نرخ رشد عملکرد نسبت به مدت مشابه	--	--	-۵/۴۳	*-۵/۴۳
درصد تحقق (نسبت عملکرد به مصوب)	۴۹/۳۲	۶۴/۱۵	۴۱/۹۰	*۵۴/۵۰

* ارقام ستاره‌دار پیش‌بینی است.

روش دوم - یکی دیگر از روش‌های تخمین مالیات بر واردات در ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۸، اخذ آمار و اطلاعات مربوط به وصولی‌های نقدی و ضمانتنامه‌ها و ترخیص‌های نسبی توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران است. براساس آمار اخذ شده از گمرک جمهوری اسلامی ایران در ۸ ماهه ابتدای سال ۱۳۹۸، میزان درآمد وصولی نقدی حدود ۷۷,۹۵۶ میلیارد ریال بوده که با احتساب مانده ضمانت‌های ۸ ماهه ابتدای سال ۱۳۹۸ به ارزش ۳۶,۷۹۷ میلیارد ریال و پیش‌بینی وصولی نقدی و ضمانتنامه‌ها معادل ۴۵,۲۴۷ میلیارد ریال در چهار ماهه پایانی سال ۱۳۹۸، میزان عملکرد این ردیف در کل سال ۱۳۹۸ حدود ۱۶۰,۰۰۰ میلیارد ریال برآورد می‌شود. از مجموع این رقم با پیش‌بینی عملکرد ردیف‌های ثبت معافیت‌ها و تخفیفات گمرکی و حقوق ورودی موضوع ماده (۲) قانون مدیریت حمل‌ونقل سوخت (جمعی - خرجی) حدود (۵۰,۰۰۰ میلیارد ریال)، کل پیش‌بینی عملکرد مالیات بر واردات در سال ۱۳۹۸ حدود ۲۱۰,۰۰۰ میلیارد ریال برآورد می‌شود.^۱

۱. آمار دریافتی از گمرک جمهوری اسلامی ایران با شماره ۹۷/۱۲۵۲۳۳۳ مورخ ۱۳۹۷/۰۹/۲۷ در پاسخ به نامه ۸۲-۱۳۰۰۰/۹۸۱۶ مورخ ۱۳۹۷/۰۹/۲۵ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

جدول ۳. پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه ۱۳۹۸ ردیف مالیات بر واردات براساس آمار ضمانتنامه‌های گمرک

(میلیارد ریال)

ردیف	عنوان	پیش‌بینی عملکرد قانون بودجه سال ۱۳۹۸ (۱۲ ماهه)
۱	عملکرد وصولی نقدی ۸ ماهه ابتدای سال ۱۳۹۸	۷۷,۹۵۶
۲	مانده ضمانتنامه‌ها از ۸ ماهه ابتدای سال ۱۳۹۸	۳۶,۷۹۷
۳	پیش‌بینی وصولی نقدی و ضمانتنامه‌ها در چهار ماهه آخر سال	*۴۵,۲۴۷
۴	پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه حقوق ورودی خودرو و سایر کالاها	*۱۶۰,۰۰۰
۵	پیش‌بینی عملکرد ردیف‌های ثبت معافیت‌ها و تخفیفات گمرکی و حقوق ورودی موضوع ماده (۲) قانون مدیریت حمل‌ونقل سوخت (جمعی - خرجی)	*۵۰,۰۰۰
۶	پیش‌بینی عملکرد مالیات بر واردات ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۸	*۲۱۰,۰۰۰

مأخذ: آمار دریافتی از گمرک جمهوری اسلامی ایران با شماره ۹۸/۱۳۵۳۲۳۳ مورخ ۱۳۹۸/۰۹/۲۷ در پاسخ به نامه ۸۲-۱۳۰۰۰/۹۸۱۶ مورخ ۱۳۹۸/۰۹/۲۵ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
* ارقام ستاره‌دار پیش‌بینی است.

با توجه به ضرورت دستیابی به پیش‌بینی واقع‌بینانه از مالیات بر واردات وصولی در سال ۱۳۹۸ با در نظر گرفتن ارقام وصولی و ضمانتنامه‌ها و لحاظ امکان افزایش واردات در ماه‌های پایانی سال، می‌توان از میانگین دو روش فوق به شرح ذیل استفاده کرد. بنابراین می‌توان پیش‌بینی کرد که در سال ۱۳۹۸ رقمی حدود ۱۹۳,۵۹۷ میلیارد ریال به‌عنوان مالیات بر واردات دریافت شود (میانگین پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه ۱۳۹۸ براساس افزایش واردات در ماه‌های پایانی سال مطابق روند سال گذشته (۱۷۷,۱۹۳) و پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه براساس آمار وصولی‌ها و ضمانتنامه‌های گمرک (۲۱۰,۰۰۰)).

۳. بررسی روش پیش‌بینی مالیات بر واردات توسط دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

به نظر می‌رسد مهم‌ترین دلیل کاهش درآمد حاصل از مالیات بر واردات در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نسبت به رقم مصوب قانون بودجه سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۷، مربوط به بیش‌برآوردی قانون بودجه سال ۱۳۹۷ (۲۹۲,۱۰۰ میلیارد ریال) و به تبع آن بیش برآورد قانون بودجه سال ۱۳۹۸ (۳۲۵,۱۵۰ میلیارد ریال) است. توضیح آنکه افزایش نرخ ارز در سال ۱۳۹۷ و به تبع آن افزایش قیمت کالاهای وارداتی، باعث کاهش تقاضای مصرفی خانوارها و نیز تقاضای سرمایه‌های بنگاه‌ها شد. همچنین اتخاذ برخی سیاست‌ها توسط دولت و بانک مرکزی جهت کنترل منابع ارزی از جمله ممنوعیت واردات ۱۵۰۰ ردیف تعرفه‌ای (که غالباً دارای نرخ تعرفه بالا بودند) نیز از علل کاهش درآمدهای مالیات بر واردات است. به‌عنوان مثال کالایی مانند خودرو که حدود یک‌سوم درآمد مالیات بر واردات دولت را در سنوات گذشته به خود اختصاص می‌داد، در لیست ممنوعیت فوق قرار گرفت. با توجه به موارد فوق، هرچند رقم مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ برای مالیات بر واردات، نسبت به سال ۱۳۹۸ و حتی نسبت به سال ۱۳۹۷ کمتر است، ولی این کاهش ناشی از واقع‌بینی و مبتنی بر عملکرد مالیات بر واردات در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ است. براساس اعداد مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ جمع کل درآمد (عمومی و اختصاصی) در نظر گرفته شده برای مالیات بر واردات ۲۰۸,۷۰۰,۰۰۵ میلیون ریال درج گردیده است که جمع ردیف عمومی مالیات بر واردات رقمی معادل ۲۰۰,۰۰۰,۰۰۵ میلیون ریال بوده و تجزیه رقم فوق براساس آمارهای اخذ شده از گمرک جمهوری اسلامی ایران^۱ متشکل از ۶ ردیف به شرح جدول ذیل است.

۱. آمار دریافتی از گمرک جمهوری اسلامی ایران با شماره ۹۸/۱۳۵۳۲۳۳ مورخ ۱۳۹۸/۰۹/۲۷ در پاسخ به نامه ۸۲-۱۳۰۰۰/۹۸۱۶ مورخ ۱۳۹۸/۰۹/۲۵ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

جدول ۴. ردیف‌های درآمدی عمومی ذیل ردیف ۱۱۰۴۰۰ (مالیات بر واردات) در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان	ارزش دلاری واردات (میلیارد دلار)	میانگین نرخ تعرفه (درصد)	میانگین نرخ ارز (ریال)	مبلغ (میلیارد ریال)
۱	۱۱۰۴۰۱	حقوق ورودی کالاها اساسی	۱۰/۵	۵	۴۲,۰۰۰	۲۲,۰۵۰
۲	۱۱۰۴۰۱	حقوق ورودی سایر کالاها	۳۷/۵	۱۱/۳	۴۲,۰۰۰	۱۷۷,۹۷۵
۳	۱۱۰۴۰۲	حقوق ورودی خودرو	۰	۰	۰	۰
۴	۱۱۰۴۰۳	حقوق ورودی دستگاه‌های اجرایی	۰	۰	۰	۰
۵	۱۱۰۴۰۶	معافیت‌ها و تخفیفات	۰	۰	۰	۰
۶	۱۱۰۴۰۸	حقوق ورودی موضوع ماده (۲) قانون حمل و نقل	۰	۰	۰	۰
مجموع						۲۰۰,۰۰۰

مأخذ: آمار دریافتی از گمرک جمهوری اسلامی ایران با شماره ۹۸/۱۳۵۳۲۳۳ مورخ ۱۳۹۸/۰۹/۲۷ در پاسخ به نامه ۹۸۱۶/۱۳۰۰۰/۸۲- مورخ ۱۳۹۸/۰۹/۲۵ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

مطابق جدول ۴ مجموع ۶ ردیف فوق برابر با ۲۰۰,۰۰۰,۰۰۵ میلیون ریال است که در صورت صدور مجوز واردات خودرو به دلیل تعیین تکلیف پرونده‌های تخلفات قاچاق خودرو که در حال حاضر مفتوح است، ممکن است درآمد عایدی دولت اندکی افزوده شود.

۴. سنجش میزان تحقق مالیات بر واردات مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

مطابق جدول ۵ می‌توان عنوان کرد که رقم مالیات بر واردات در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نسبت به رقم مصوب سال قبل ۳۵/۸۱- درصد رشد داشته و نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۸ نیز با رشد ۷/۸۰ درصدی مواجه بوده است.

جدول ۵. مقایسه رقم مالیات بر واردات مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ با پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۸

عنوان	سال	
	قانون بودجه سال ۱۳۹۷	قانون بودجه سال ۱۳۹۸
مصوب	۲۹۲,۱۰۰	۳۲۵,۱۵۰
عملکرد	۱۸۷,۳۷۳	۱۹۳,۵۹۷*
نرخ رشد مصوب	۶۸/۰۴	۱۱/۳۱
نرخ رشد عملکرد	-۱۷/۳۵	۳/۳۲*
نرخ رشد مصوب نسبت به عملکرد سال گذشته	۲۸/۸۴	۷۳/۵۳
درصد تحقق (نسبت عملکرد به مصوب)	۶۴/۱۵	۵۹/۵۴*

* ارقام ستاره‌دار پیش‌بینی است.

** این رقم نرخ رشد لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نسبت به مصوب قانون بودجه سال ۱۳۹۸ است.

*** این رقم نرخ رشد لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نسبت به عملکرد قانون بودجه سال ۱۳۹۸ است.

رشد ۷/۸۰ درصدی مالیات بر واردات در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۸ براساس فرض ذیل استوار است:

(الف) افزایش ارزش واردات،

(ب) افزایش متوسط نرخ تعرفه واقعی،

(ج) افزایش نرخ ارز،

(د) ترکیبی از عوامل فوق،

(ه) تغییر روندهای قبلی و تأمین تجهیزات و امکانات دستگاه متولی وصول درآمدهای گمرکی و توسعه و به‌کارگیری سامانه‌های

الکترونیکی و پنجره واحد تجارت فرامرزی.

فرض الف) افزایش مالیات بر واردات به واسطه افزایش ارزش واردات در سال ۱۳۹۹ و ثبات نرخ متوسط تعرفه واقعی و ثبات نرخ ارز تحلیل: با توجه به پیش‌بینی میزان عملکرد مالیات بر واردات در سال ۱۳۹۸ (۱۹۳,۵۹۷ میلیارد ریال) لازم است جهت تحقق ردیف مالیات بر واردات مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ (۲۰۸,۷۰۰ میلیارد ریال) با فرض ثبات نرخ ارز و نرخ تعرفه واقعی، میزان ارزش واردات در سال ۱۳۹۹ حدود ۷/۸۰ درصد رشد داشته باشد. از مقایسه میزان واردات در ۸ ماهه نخست سال ۱۳۹۷ (۲۹,۸۳۴ میلیون دلار) با میزان واردات در ۸ ماهه نخست سال ۱۳۹۸ (۲۸,۳۸۳ میلیون دلار) و ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۷ (۴۲,۶۱۲ میلیون دلار) به رقم (۴۰,۵۴۰ میلیون دلار) به‌عنوان پیش‌بینی برای ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۸ می‌رسیم. بنابراین با لحاظ رشد ۷/۸۰ درصدی در واردات سال ۱۳۹۸ میزان پیش‌بینی واردات می‌باید از حدود ۴۰,۵۴۰ میلیون دلار در سال ۱۳۹۸ به رقم ۴۴,۰۸۷ میلیون دلار در سال ۱۳۹۹ برسد. از سوی دیگر هر عاملی مانند توقف ثبت سفارش، کمبود منابع ارزی و یا افزایش در لیست ممنوعیت و یا محدودیت واردات کالا با توجه به شرایط فعلی کشور که باعث ثبات یا کاهش در روند واردات شود، می‌تواند منجر به عدم حصول درآمدهای حقوق ورودی و در نتیجه عدم تحقق درآمدهای پیش‌بینی شده شود.

فرض ب) افزایش مالیات بر واردات به واسطه افزایش نرخ تعرفه واقعی و ثبات ارزش واردات و ثبات نرخ ارز

تحلیل: با توجه به پیش‌بینی واردات ۱,۷۰۱,۶۲۵ میلیارد ریالی ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۸ (حاصل ضرب پیش‌بینی ۴۰,۵۴۰ میلیون دلاری و در نظر گرفتن میانگین نرخ ارز ۴۱,۹۷۴ ریال براساس عملکرد ۸ ماهه نخست سال ۱۳۹۸) و پیش‌بینی تحقق حقوق ورودی ۱۹۳,۵۹۷ میلیارد ریالی اخذ شده توسط گمرک در دوره مذکور می‌توان عنوان نمود که متوسط نرخ تعرفه واقعی در ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۸ حدود ۱۱/۳۸ درصد خواهد بود. اگر بخواهیم رقم مندرج در لایحه (۲۰۸,۷۰۰ میلیارد ریال) را با فرض ثبات واردات در سطح سال ۱۳۹۸ (۱,۷۰۱,۶۲۵ میلیارد ریال) به‌دست آوریم میزان نرخ تعرفه واقعی باید به ۱۲/۲۶ درصد برسد (افزایش ۰/۸۹ درصدی نرخ تعرفه واقعی نسبت به متوسط نرخ تعرفه واقعی سال گذشته)، بنابراین لازم است جهت تحقق رشد ۷/۸۰ درصدی مالیات بر واردات پیش‌بینی شده در لایحه سال ۱۳۹۹ نسبت به عملکرد ۱۳۹۸، میانگین نرخ تعرفه واقعی از ۱۱/۳۸ درصد در سال ۱۳۹۸ به ۱۲/۲۶ درصد در سال ۱۳۹۹ برسد.

جدول ۶. روند متوسط نرخ حقوق ورودی اسمی و واقعی طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۸

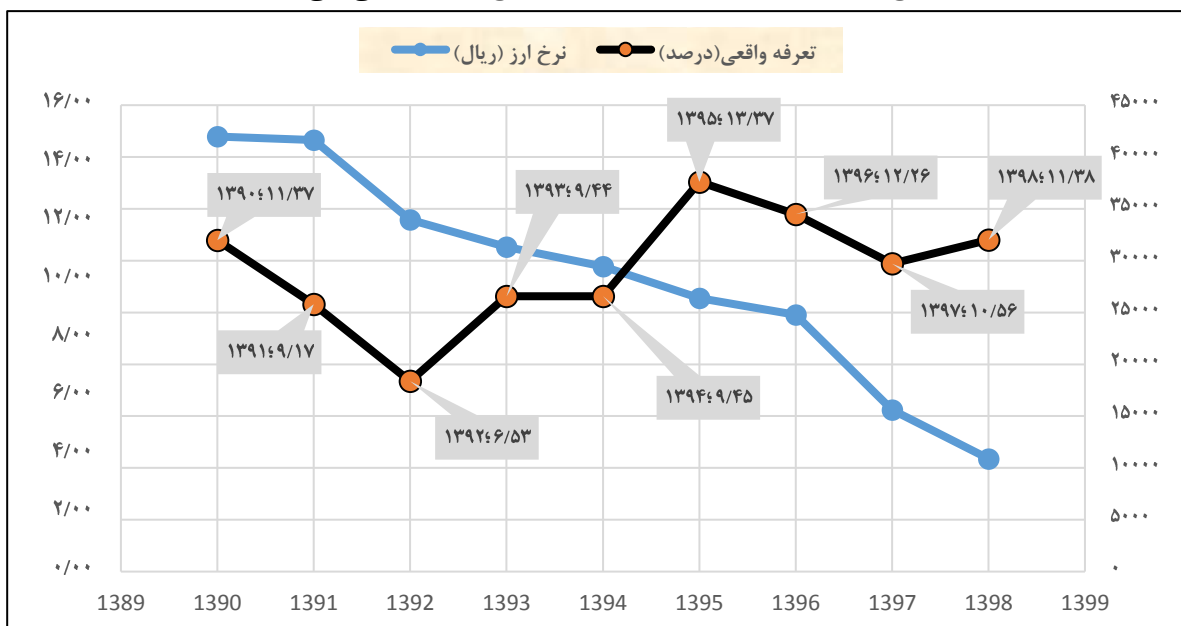
سال	ارزش واردات (میلیون دلار)	نرخ ارز (ریال)	متوسط نرخ حقوق ورودی اسمی	تعرفه واقعی (درصد)	عملکرد مالیات بر واردات (میلیارد ریال)
۱۳۹۰	۶۱,۸۰۸	۱۰,۸۸۹	۴۸/۹۵	۱۱/۳۷	۷۸,۹۳۰
۱۳۹۱	۵۳,۴۵۰	۱۵,۵۸۷	۴۸/۸۱	۹/۱۷	۷۶,۴۰۳
۱۳۹۲	۴۹,۷۰۹	۲۴,۷۶۷	۲۸/۳۳	۶/۵۳	۸۰,۳۹۸
۱۳۹۳	۵۳,۵۶۹	۲۶,۳۸۰	۳۰/۲۱	۹/۴۴	۱۳۳,۴۲۶
۱۳۹۴	۴۱,۵۳۹	۲۹,۴۳۳	۱۸/۷۳	۹/۴۵	۱۱۵,۵۴۲
۱۳۹۵	۴۳,۶۸۴	۳۱,۳۲۹	۱۸/۱۹	۱۳/۳۷	۱۸۲,۹۳۹
۱۳۹۶	۵۴,۴۵۹	۳۳,۹۶۱	۱۹/۲۱	۱۲/۲۶	۲۲۶,۷۱۵
۱۳۹۷	۴۲,۶۱۲	۴۱,۶۴۹	۱۹/۱۲	۱۰/۵۶	۱۸۷,۳۷۳
۷ ماهه ۱۳۹۸	۲۵,۱۷۳	۴۱,۹۷۱	۱۷/۸۱	۶/۶۷	۷۹,۴۷۲
۱۳۹۸	*۴۰,۵۴۰	*۴۱,۹۷۱	۱۷/۸۱	*۱۱/۳۸	*۱۹۳,۶۳۱

مأخذ: آمار دریافتی از گمرک جمهوری اسلامی ایران با شماره ۲۹۸/۶۰۲۵۳/۹۴/۲۲ مورخ ۱۳۹۴/۰۴/۰۳ در پاسخ به نامه ۱۴/۶۶/۲۶۹۴ مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۲۳ مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۲۳ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و محاسبات محقق.
* ارقام ستاره‌دار پیش‌بینی است.

۱. رقم فوق از تقسیم ارزش ریالی به ارزش دلاری واردات در ۸ ماهه نخست سال ۱۳۹۸ به‌دست آمده است.

در ذیل متوسط نرخ حقوق ورودی اسمی و نرخ تعرفه واقعی ارائه گردیده است. همان گونه که ملاحظه می شود متوسط نرخ حقوق اسمی طی سال های ۱۳۹۷-۱۳۹۰ متناسب با افزایش نرخ برابری ارز بانک مرکزی جهت محاسبه حقوق ورودی^۱ روندی نزولی داشته اما نرخ تعرفه واقعی دارای روندی نامنظم می باشد. علاوه بر این مطابق جدول فوق طی سال های ۱۳۹۶-۱۳۹۰ عملکرد مالیات بر واردات روندی صعودی داشته و مجدد در سال ۱۳۹۷ عملکرد مالیات بر واردات روندی نزولی پیدا کرده است.

نمودار. روند برابری نرخ ارز برای محاسبه حقوق ورودی و نرخ تعرفه واقعی طی سال های ۱۳۹۸-۱۳۹۰

فرض ج) افزایش مالیات بر واردات به واسطه افزایش مبنای محاسبه نرخ ارز و ثبات ارزش واردات و ثبات نرخ متوسط تعرفه واقعی
تحلیل: نرخ ارز همواره یکی از مؤلفه های مهم در حوزه تجارت خارجی محسوب می شود. اگرچه ممکن است افزایش نرخ ارز موجب افزایش درآمدهای دولت از ناحیه مالیات بر واردات شود، ولی با توجه به رابطه معکوس نرخ ارز با واردات، افزایش نرخ ارز ممکن است به کاهش حجم واردات و در نتیجه کاهش حقوق ورودی دریافتی بینجامد. به عبارت دیگر کاهش واردات نسبت به نرخ ارز بسیار بالاست و با کوچک ترین تغییری در نرخ ارز، واردات عکس العمل نشان خواهد داد. شایان ذکر است اگر رقم ۲۰۸,۸۸۳ میلیارد ریالی مندرج در لایحه در خصوص مالیات بر واردات صرفاً از طریق نرخ ارز بخواهد پوشش داده شود و نرخ تعرفه واقعی در سطح ۱۱/۳۸ درصد و میزان واردات در سطح ۴۰,۵۴۰ میلیون دلار ثابت بماند، باید نرخ ارز حدود (۴۵,۲۳۷ ریال) در نظر گرفته شود (براساس آمار واصله از گمرک جمهوری اسلامی ایران، میانگین نرخ ارز در مقطع ۸ ماهه سال ۱۳۹۸ حدود ۴۱,۹۷۴ ریال بوده است).

بررسی تمام فروض فوق با فرض ثبات سایر شرایط و استمرار روندهای معمول گذشته بوده و بدیهی است که هرگونه بحران اقتصادی از جمله افزایش شدت تحریم ها، تغییر قیمت نفت، تغییر در مناسبات بین المللی یا اتخاذ سیاست های جدید در قالب راهکارهایی برای دور

۱. ماده (۱۴) - ارزش گمرکی کالای ورودی در همه موارد عبارت است از ارزش بهای خرید کالا در مبدأ به اضافه هزینه بیمه و حمل و نقل (سیف) به اضافه سایر هزینه هایی که به آن کالا تا ورود به اولین دفتر گمرکی تعلق می گیرد که از روی سیاهه خرید یا سایر اسناد تسلیمی صاحب کالا تعیین می شود و براساس برابری نرخ ارز اعلام شده توسط بانک مرکزی در روز اظهار است. شایان ذکر است در خصوص نرخ ارز مورد نظر گمرک برای تبدیل دلار به ریال جهت محاسبه حقوق ورودی، باید به این نکته توجه شود که مطابق ماده (۱۴) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۰۸/۲۲ منظور از این نرخ، نرخ برابری ارز در روز اظهار کالا توسط واردکننده به گمرک است و نه روز ثبت سفارش و نه روز ترخیص کالا.

زدن تحریم‌ها و همچنین تأمین تجهیزات و امکانات دستگاه متولی وصول درآمدهای گمرکی از جمله دستگاه‌های (X-RAY) و نیز توسعه و به‌کارگیری سامانه‌های الکترونیکی و پنجره واحد تجارت فرامرزی و ... می‌تواند منجر به تغییر رقم مالیات بر واردات شود.

جمع‌بندی

درخصوص ردیف درآمدی مالیات بر واردات می‌توان گفت به‌دلیل پیش‌بینی تحقق این ردیف در سال ۱۳۹۸ (تحقق حدود ۵۹/۵۴ درصدی)، رشد ۷/۸۰ درصدی رقم مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال جاری چندان دور از ذهن نیست. البته این رقم در صورتی محقق خواهد شد که سیاست‌های اقتصادی دولت در حوزه واردات، انقباضی و معطوف به کنترل واردات رسمی از طریق وضع تعرفه‌های بالا و یا ایجاد محدودیت در واردات نباشد. با در نظر گرفتن فروضی از جمله واردات ۱۰ میلیارد دلار کالاهای اساسی با نرخ تعرفه ۵ درصد و نرخ ارز ۴۲,۰۰۰ ریال و واردات ۲۷ میلیارد دلار سایر کالاها با نرخ تعرفه ۹/۲ درصد و نرخ ارز ۸۰,۰۰۰ ریال رقم پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ درخصوص مالیات بر واردات معادل ۲۰۰ هزار میلیارد ریال قابل تحقق به‌نظر می‌رسد. شایان توجه است که هرگونه افزایش این رقم می‌تواند منجر به بروز عدم تحقق درآمدهای بودجه در سال ۱۳۹۹ شود، مگر اینکه محل این افزایش از طرق قابل وصول مانند تعیین تکلیف واردات خودرو و رفع ممنوعیت واردات مشخص گردد.

